

**BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
DỰ ÁN PHÁT TRIỂN GIÁO VIÊN TIỂU HỌC**

LÊ PHƯƠNG NGA - ĐẶNG KIM NGA

PHƯƠNG PHÁP DẠY HỌC TIẾNG VIỆT Ở TIỂU HỌC

**(TÀI LIỆU ĐÀO TẠO GIÁO VIÊN TIỂU HỌC TRÌNH ĐỘ CAO
ĐẲNG VÀ ĐẠI HỌC SƯ PHẠM)**

**NHÀ XUẤT BẢN GIÁO DỤC
NHÀ XUẤT BẢN ĐẠI HỌC SƯ PHẠM**

Chịu trách nhiệm xuất bản :

Biên soạn :

Những vấn đề cơ bản :

Biên tập nội dung :

Thiết kế sách và Biên tập mỹ thuật :

Trình bày bìa :

Sửa bản in:

In cuốn, khổ 20,5 x 29cm, tại Công ty In & Văn hoá phẩm.
Giấy phép xuất bản số :
In xong và nộp lưu chiểu

371 (07) 167/111-05
Mã số : GD - 05

MỤC LỤC

	Trang
Lời nói đầu	5
Chủ đề 1: Những vấn đề chung của phương pháp dạy học Tiếng Việt ở Tiểu học. (Lê Phương Nga).....	7
Chủ đề 2: Phương pháp dạy học Học vần. (Đặng Kim Nga).....	51
Chủ đề 3: Phương pháp dạy học Tập viết. (Đặng Kim Nga).....	77
Chủ đề 4: Phương pháp dạy học Chính tả. (Đặng Kim Nga)	117
Chủ đề 5: Phương pháp dạy học Tập đọc. (Lê Phương Nga)	139
Chủ đề 6: Phương pháp dạy học Luyện từ và câu. (Lê Phương Nga)	181
Chủ đề 7: Phương pháp dạy học Tập làm văn. (Lê Phương Nga)	225
Chủ đề 8: Phương pháp dạy học Kể chuyện. (Lê Phương Nga).....	276

các từ viết tắt

Giáo dục Tiểu học :	GDTH
Nhà xuất bản Đại học Quốc gia:	NXB ĐHQG
Tập làm văn :	TLV
Luyện từ và câu :	LT & C
Giáo viên :	GV
Học sinh :	HS
Nhà xuất bản Giáo dục :	NXB GD
Tài liệu tham khảo :	TLTK
Sách giáo khoa :	SGK

Tailieu.vn

LỜI NÓI ĐẦU

Để góp phần đổi mới công tác đào tạo và bồi dưỡng giáo viên tiểu học, Dự án phát triển giáo viên tiểu học đã tổ chức biên soạn các môđun đào tạo theo chương trình Cao đẳng Sư phạm và chương trình liên thông từ Trung học Sư phạm lên Cao đẳng Sư phạm, biên soạn các môđun bồi dưỡng giáo viên nhằm nâng cao năng lực chuyên môn, nghiệp vụ, cập nhật những đổi mới về nội dung, phương pháp dạy học và kiểm tra đánh giá kết quả giáo dục tiểu học theo chương trình, sách giáo khoa tiểu học mới.

Điểm mới của tài liệu viết theo môđun là thiết kế các hoạt động nhằm tích cực hoá hoạt động của người học, kích thích óc sáng tạo và khả năng giải quyết vấn đề, tự giám sát và đánh giá kết quả học tập của người học, chú trọng sử dụng tích hợp nhiều phương tiện truyền đạt khác nhau (tài liệu in, băng hình...) giúp người học dễ học, dễ hiểu và gây được hứng thú học tập.

Tiêu môđun Phương pháp dạy học Tiếng Việt ở Tiểu học do nhóm tác giả Trường Đại học Sư phạm Hà Nội biên soạn.

Môđun gồm 8 chủ đề:

1. Những vấn đề chung của phương pháp dạy Tiếng Việt ở Tiểu học
2. Phương pháp dạy học Học vắn
3. Phương pháp dạy học Tập viết
4. Phương pháp dạy học Chính tả
5. Phương pháp dạy học Tập đọc
6. Phương pháp dạy học Luyện từ và câu
7. Phương pháp dạy học Tập làm văn
8. Phương pháp dạy học Kể chuyện

Lần đầu tiên tài liệu được biên soạn theo chương trình và phương pháp mới, chắc chắn không tránh khỏi những thiếu sót nhất định. Ban điều phối Dự án rất mong nhận được những ý kiến đóng góp chân thành của bạn đọc, đặc biệt là đội ngũ giảng viên, sinh viên các

trường Sư phạm và giáo viên tiểu học trong cả nước.

Xin trân trọng cảm ơn.

DỰ ÁN PHÁT TRIỂN GIÁO VIÊN TIỂU HỌC

PHƯƠNG PHÁP DẠY HỌC TIẾNG VIỆT Ở TIỂU HỌC

Mục tiêu

- Tiểu môđun *Phương pháp dạy học Tiếng Việt ở Tiểu học* có nhiệm vụ trang bị cho sinh viên những kiến thức và kỹ năng để dạy học Tiếng Việt ở Tiểu học, giúp cho sinh viên có năng lực tổ chức quá trình chiếm lĩnh tiếng mẹ đẻ trong trường học cho học sinh tiểu học.

1. Kiến thức

Sinh viên có được các hiểu biết về:

- Đối tượng, nhiệm vụ của phương pháp dạy học Tiếng Việt ở Tiểu học.
- Đặc điểm của học sinh tiểu học trong quá trình chiếm lĩnh tiếng Việt ở trường tiểu học.
- Mục tiêu, nội dung, nguyên tắc, phương pháp dạy học Tiếng Việt ở trường tiểu học.

2. Kỹ năng

Sinh viên có các kỹ năng dạy học Tiếng Việt, bao gồm:

- Kỹ năng tìm hiểu đặc điểm ngôn ngữ của học sinh tiểu học.
- Kỹ năng phân tích mục tiêu, tìm hiểu chương trình, SGK và các tài liệu dạy học Tiếng Việt ở Tiểu học.
- Kỹ năng thiết kế bài dạy Tiếng Việt, tổ chức các hoạt động dạy học Tiếng Việt ở Tiểu học.
- Kỹ năng đánh giá kết quả học tập Tiếng Việt của học sinh
- Kỹ năng phân tích, đánh giá thực tế dạy học Tiếng Việt ở Tiểu học.

3. Thái độ

Bồi dưỡng cho sinh viên tình cảm, thái độ:

- Yêu quý tiếng mẹ đẻ
- Có ý thức rèn luyện năng lực tiếng mẹ đẻ cho học sinh
- Yêu mến, đồng cảm với học sinh tiểu học

II. Giới thiệu tiểu mô đun

STT	Tên chủ đề
1	Những vấn đề chung của phương pháp dạy Tiếng Việt ở Tiểu học
2	Phương pháp dạy học Học văn
3	Phương pháp dạy học Tập viết
4	Phương pháp dạy học Chính tả
5	Phương pháp dạy học Tập đọc
6	Phương pháp dạy học Luyện từ và câu
7	Phương pháp dạy học Tập làm văn
8	Phương pháp dạy học Kể chuyện

III. Tài liệu và thiết bị để thực hiện tiểu mô đun

1. *Chương trình Tiểu học*. Nhà xuất bản Giáo dục, 2005.
2. *Sách giáo khoa Tiếng Việt 1, 2, 3, 4*. Nhà xuất bản GD, 2005.
3. *Sách giáo khoa Tiếng Việt 1, 2, 3, 4, 5*. Nhà xuất bản GD, 2005, 2006.
4. *Sách bài tập Tiếng Việt 1, 2, 3, 4*. Nhà xuất bản GD, 2005.
5. *Vở Tập viết 1, 2, 3, 4*. Nhà xuất bản GD, 2005.
6. *Mẫu chữ viết trong trường tiểu học*. Nhà xuất bản GD, 2005.
7. *Bộ đồ dùng dạy học Tiếng Việt 1*.
8. *Các băng hình dạy học chương trình Tiếng Việt mới*. Ban chỉ đạo đổi mới chương trình giáo dục phổ thông. Vụ Giáo dục Tiểu học, 2005
9. *Băng hình dạy học tiếng Việt*. Dự án phát triển Giáo viên Tiểu học, 2005

TaiLieu.vn

Chủ đề 1

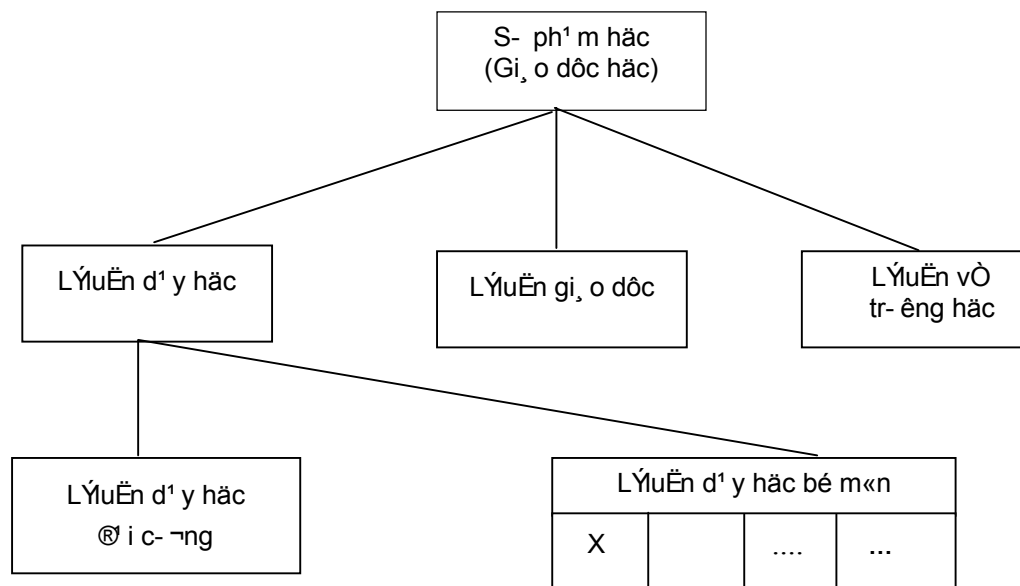
Những vấn đề chung của phương pháp dạy học Tiếng Việt ở Tiểu học

Hoạt động 1. Phân tích đối tượng, nhiệm vụ của phương pháp dạy học Tiếng Việt

Thông tin cơ bản

- Khái niệm “quá trình dạy học”
- Khái niệm “phương pháp”
- Hệ thống các khoa học thuộc sư phạm học

(GT Lí luận dạy học)

Phương pháp dạy học Tiếng Việt

- Khái niệm về đối tượng của khoa học.

- Quan điểm triết học về động lực của sự phát triển.

(GT Triết học)

Nhiệm vụ của hoạt động 1

Nhiệm vụ 1. Định vị phương pháp dạy học Tiếng Việt trong hệ thống các khoa học sư phạm.

Nhiệm vụ 2. Phân tích đối tượng của phương pháp dạy học Tiếng Việt

Nhiệm vụ 3. Mô tả nhiệm vụ của phương pháp dạy học Tiếng Việt.

Đánh giá hoạt động 1

1. Phương pháp dạy học Tiếng Việt là gì?
2. Phân tích đối tượng của phương pháp dạy học Tiếng Việt ở Tiểu học.
3. Phân tích một thực tế dạy học để làm rõ thế nào là dạy học lấy học sinh làm trung tâm trong giờ tiếng Việt.
4. Nêu và phân tích các nhiệm vụ của phương pháp dạy học Tiếng Việt với tư cách là một ngành khoa học, với tư cách là một môn học ở trường sư phạm.

Hoạt động 2. Phân tích cơ sở khoa học của phương pháp dạy học tiếng Việt

Thông tin cơ bản

- Bản chất xã hội của ngôn ngữ, bản chất tín hiệu của ngôn ngữ

(Phân dẫn luận của giáo trình *Tiếng Việt*)

- Quá trình nhận thức

(Giáo trình *Triết học, Tâm lí học*)

- Hoạt động ngôn ngữ

(Đại cương Ngôn ngữ học - Giáo trình *Ngữ dụng học*)

- Quá trình dạy học

(Giáo trình *Lí luận dạy học đại cương*)

- Đặc điểm tâm lí và ngôn ngữ học sinh lứa tuổi tiểu học

Nhiệm vụ của hoạt động 2

Nhiệm vụ 1. Thảo luận nhóm, phân tích làm rõ triết học Mác - Lênin chi phối việc dạy học Tiếng Việt như thế nào.

Nhiệm vụ 2. Thảo luận nhóm, phân tích làm rõ cơ sở ngôn ngữ học, văn học của phương pháp dạy học Tiếng Việt.

Nhiệm vụ 3. Đọc tài liệu làm rõ các nguyên tắc của Giáo dục học đã chi phối việc dạy học Tiếng Việt như thế nào.

Nhiệm vụ 4. Đọc tài liệu, tìm ví dụ để làm rõ những hiểu biết về tâm lí học, tâm lí ngữ học đã chi phối việc dạy học Tiếng Việt như thế nào.

Nhiệm vụ 5. Thực hành theo nhóm, dựa vào các cơ sở khoa học để phân tích, đánh giá việc dạy học tiếng Việt (một điểm nào đó trong chương trình, SGK, một tình huống dạy học, một bài tập tiếng Việt cụ thể).

Đánh giá hoạt động 2

1. Trình bày các cơ sở khoa học của phương pháp dạy học Tiếng Việt.
2. Giải thích và chứng minh phương pháp dạy học Tiếng Việt vận dụng những nguyên tắc của lí luận dạy học theo đặc trưng riêng của mình.
3. Chỉ ra một số lỗi sử dụng tiếng Việt của HS tiểu học và những kết luận sư phạm của mình.
4. Dựa vào các căn cứ khoa học, phân tích, bình giá một điểm nào đó trong chương trình, SGK hoặc một tình huống dạy học, một bài tập tiếng Việt cụ thể.

Hoạt động 3. Xác định những điểm cần lưu ý khi dạy học tiếng Việt ở tiểu học

Thông tin cơ bản

- Các giai đoạn phát triển tâm lí trẻ em. Những đặc điểm của học sinh tiểu học, đặc biệt là các giai đoạn phát triển lời nói của trẻ em tiểu học.

(GT *Tâm lí học*, “Tâm lí học sinh tiểu học” - Nguyễn Khắc Viện - Nghiêm Chương Châu - Nguyễn Thị Nhất, NXB GD).

- Sự khác nhau giữa ngôn ngữ nói và ngôn ngữ viết, hội thoại và độc thoại.

(Tìe điển giải thích thuật ngữ ngôn ngữ học tr. 170, 173, 122, 92; Đại cương ngôn ngữ học - Đỗ Hữu Châu, Bùi Minh Toán - NXB GD; Phân dẫn luận của GT Tiếng Việt).

- Khái niệm về chuẩn ngôn ngữ và chuẩn văn hoá lời nói.

(Tìe điển giải thích thuật ngữ ngôn ngữ học tr. 53, 56)

Nhiệm vụ của hoạt động 3

Nhiệm vụ 1. Thảo luận nhóm để xác định những đặc điểm gì ở học sinh tiểu học, đặc biệt là học sinh lớp một chi phối quá trình dạy học Tiếng Việt ở Tiểu học.

Nhiệm vụ 2. Thảo luận nhóm để đề xuất những điểm cần lưu ý khi tiến hành hoạt động dạy học Tiếng Việt ở Tiểu học.

Nhiệm vụ 3. (Làm việc cá nhân) phân tích các tình huống dạy học để làm rõ những đặc thù của phương pháp dạy học Tiếng Việt ở Tiểu học.

Đánh giá hoạt động 3

1. Phân tích làm rõ những việc cần thực hiện để bảo đảm sự thành công của học sinh trên giờ học Tiếng Việt trong những ngày đầu đến trường.
2. Cần phải chú ý những gì để giáo dục học sinh tiểu học ý thức về “Chuẩn ngôn ngữ” và “Chuẩn văn hoá lời nói”?
3. Thực hành nêu những nhiệm vụ anh (chị) sẽ giao cho học sinh thực hiện để hình thành ở các em ý thức và kĩ năng quan sát ngôn ngữ, tự điều chỉnh ngôn ngữ của chính mình.

Hoạt động 4. Tìm hiểu môn học Tiếng Việt ở trường tiểu học

Thông tin cơ bản

1. Vị trí môn Tiếng Việt ở trường Tiểu học

(Chương trình Tiểu học - NXB GD tr. 8).

2. Mục tiêu của giáo dục tiểu học

Giáo dục tiểu học nhằm giúp học sinh hình thành những cơ sở ban đầu cho sự phát triển đúng đắn và lâu dài về đạo đức, trí tuệ, thể chất, thẩm mỹ và các kỹ năng cơ bản, góp phần hình thành nhân cách con người Việt Nam xã hội chủ nghĩa, bước đầu xây dựng tư cách và trách nhiệm công dân, chuẩn bị cho học sinh tiếp tục học trung học cơ sở (theo Điều 23 Luật Giáo dục - 1998).

3. Mục tiêu môn Tiếng Việt

Môn Tiếng Việt ở trường tiểu học nhằm:

a) Hình thành và phát triển ở học sinh các kỹ năng sử dụng Tiếng Việt (nghe, nói, đọc, viết) để học tập và giao tiếp trong các môi trường hoạt động của lứa tuổi.

Thông qua việc dạy và học Tiếng Việt, góp phần rèn luyện các thao tác tư duy.

b) Cung cấp cho học sinh những kiến thức sơ giản về Tiếng Việt và những hiểu biết sơ giản về xã hội, tự nhiên và con người, về văn hoá, văn học của Việt Nam và nước ngoài.

c) Bồi dưỡng tình yêu Tiếng Việt và hình thành thói quen giữ gìn sự trong sáng, giàu đẹp của Tiếng Việt, góp phần hình thành nhân cách con người Việt Nam xã hội chủ nghĩa.

d) Chương trình Tiếng Việt ở Tiểu học.

(Chương trình Tiểu học NXB GD trang 9 - 26)

e) Chuẩn trình độ tối thiểu môn Tiếng Việt ở Tiểu học.

f) Một số vấn đề về đổi mới đánh giá môn Tiếng Việt ở TH - Nguyễn Thị Hạnh - NXB GD trang 22 - 56)

g) Sách giáo khoa, sách giáo viên, sách tham khảo Tiếng Việt ở Tiểu học.

Nhiệm vụ của hoạt động 4

Nhiệm vụ 1. Đọc tài liệu, xác định vị trí môn học Tiếng Việt ở trường tiểu học.

Nhiệm vụ 2. Đọc tài liệu, phân tích mục tiêu môn học Tiếng Việt ở trường tiểu học chương trình mới.

Nhiệm vụ 3. Thảo luận nhóm phân tích các cơ sở xây dựng chương trình Tiếng Việt tiểu học mới và nguyên tắc để biên soạn SGK.

Nhiệm vụ 4. Thực hành mô tả, phân tích và các tài liệu dạy học môn Tiếng Việt chương trình mới.

Đánh giá hoạt động 4

1. Tại sao nói Tiếng Việt là môn học trung tâm ở trường tiểu học?
2. Phân tích mục tiêu của chương trình Tiếng Việt tiểu học mới, có đối chiếu với chương trình Tiếng Việt cải cách giáo dục. Thực hành phân tích mục tiêu của môn học được thể hiện trong một phân môn, một nội dung dạy học, một bài tập cụ thể.
3. Giải thích các căn cứ xây dựng chương trình và các nguyên tắc biên soạn SGK Tiếng Việt.
4. Phân tích, mô tả chương trình Tiếng Việt (chương trình khung, chương trình chuẩn, chương trình chi tiết chương trình của một phân môn hay một mạch kiến thức, kỹ năng Tiếng Việt của một lớp).
5. Mô tả việc trình bày của một bài học của một phân môn trong SGK, một số đề mục, kí tự và cách thức trình bày của một bài học cụ thể trong SGK.
6. Đọc SGK, phát hiện những phần, những nội dung chưa hiểu rõ để tìm lời giải đáp trong nhóm.
7. Phát hiện những phần, những bài tập trong SGK dự đoán là học sinh khó thực hiện và đề xuất cách xử lí.

Hoạt động 5. Phân tích và vận dụng các nguyên tắc dạy học Tiếng Việt ở tiểu học

Thông tin cơ bản

- Khái niệm nguyên tắc dạy học trong lí luận dạy học, các căn cứ đề ra nguyên tắc dạy học, vấn đề phân loại nguyên tắc dạy học trong lí luận dạy Tiếng Việt.

(GT *Lí luận dạy học*)

- Triết học Mác - Lê nin về chức năng xã hội của ngôn ngữ (giao tiếp, tư duy), quá trình nhận thức.

(GT *Tiếng Việt* phần Dẫn luận; GT *Triết học*)

- Những kiến thức về hoạt động giao tiếp, cấu trúc giao tiếp, mối quan hệ giữa ngôn ngữ và tư duy.

(GT *Tiếng Việt* phần Dẫn luận; GT *Dụng học* - Đỗ Hữu Châu - NXB GD)

Nhiệm vụ của hoạt động 5

Nhiệm vụ 1. Đọc tài liệu, thuyết trình về các hệ thống phân loại nguyên tắc dạy học.

Nhiệm vụ 2. Phân tích nội dung của các nguyên tắc đặc trưng trong dạy học Tiếng Việt ở tiểu học.

Nhiệm vụ 3. Phân tích, đánh giá một thực tiễn dạy học dưới góc độ nguyên tắc dạy học (các cấp độ mục tiêu, chương trình, SGK, nội dung từng bài học, một bài tập, cách thức tổ chức thực hiện từng bài tập).

Nhiệm vụ 4. Mô tả, phân tích các trích đoạn giờ dạy để làm rõ sự vận dụng của từng nguyên tắc đặc trưng trong dạy học Tiếng Việt ở Tiểu học.

Đánh giá hoạt động 5

1. Xác định căn cứ để đề ra các nguyên tắc dạy học tiếng mẹ đẻ và nêu tên gọi của các hệ thống nguyên tắc theo từng căn cứ.

2. Phân tích để làm rõ nội dung từng nguyên tắc đặc trưng của dạy học Tiếng Việt ở Tiểu học, lấy thực tế dạy học (chương trình, SGK, tổ chức giờ lên lớp) để làm rõ sự vận dụng từng nguyên tắc này.

3. Thực hành vận dụng

- Chọn một nội dung dạy học Tiếng Việt (ví dụ: Nêu tên một bài dạy Luyện từ và câu) và thiết kế bài soạn sao cho bảo đảm nguyên tắc giao tiếp (hoặc tư duy).

- Thực hành tổ chức một hoạt động giao tiếp cho học sinh trong giờ học Tiếng Việt.

4. Dự một giờ học hoặc một trích đoạn giờ học Tiếng Việt và phân tích, đánh giá để làm rõ các nguyên tắc dạy học Tiếng Việt đã được vận dụng như thế nào.

Hoạt động 6. Phân tích và vận dụng các phương pháp dạy học Tiếng Việt ở tiểu học

Thông tin cơ bản

- Khái niệm về phương pháp, biện pháp dạy học của lí luận dạy học.

- Các bình diện khác nhau của phương pháp dạy học.
- Các hệ thống phương pháp dạy học khác nhau trong tài liệu lí luận dạy học.

(GT Lí luận dạy học)

Nhiệm vụ của hoạt động 6

Nhiệm vụ 1. Đọc tài liệu, thuyết trình về các hệ thống phương pháp dạy tiếng.

Nhiệm vụ 2. Thảo luận nhóm để phân tích các yêu cầu về cách thức thực hiện từng phương pháp dạy học Tiếng Việt được xem là phổ biến trên những ví dụ cụ thể.

Nhiệm vụ 3. Thực hành theo nhóm sử dụng các phương pháp dạy học Tiếng Việt (thực hành giao tiếp, phương pháp phân tích ngôn ngữ và phương pháp luyện theo mẫu) bằng cách đóng vai tổ chức thực hiện các bài tập Tiếng Việt.

Đánh giá hoạt động 6

1. Nêu các bình diện khác nhau để phân nhóm các phương pháp dạy học và kể tên các phương pháp dạy học theo từng bình diện.
2. Phân tích để làm rõ cách thức thực hiện và yêu cầu của từng phương pháp dạy học được xem là phổ biến, lấy thực tế dạy học để minh họa cho việc sử dụng từng phương pháp.
3. Nêu ra một nhiệm vụ dạy học cụ thể trong một giờ học cụ thể, lựa chọn phương pháp dạy học thích hợp và đưa ra những chỉ dẫn cần thiết để thực hiện phương pháp đó.
4. Thực hiện theo nhóm (đóng vai) tổ chức thực hiện các bài tập vận dụng phương pháp giao tiếp.
5. Dự một giờ dạy Tiếng Việt hoặc trích đoạn giờ dạy và phân tích, đánh giá hiệu quả của các phương pháp dạy học Tiếng Việt đã được sử dụng.

Thông tin phản hồi chủ đề 1

Thông tin phản hồi cho hoạt động

1. Đối tượng, nhiệm vụ của phương pháp dạy học tiếng Việt

Những nội dung chính yếu cần nắm:

Để thực hiện tốt Hoạt động 1, học viên cần ôn lại kiến thức về lí luận dạy học đại cương, đặc biệt là nắm khái niệm quá trình dạy học, ôn lại kiến thức về các giai đoạn phát triển tâm lí của học sinh, đặc biệt là các giai đoạn phát triển lời nói của các em.

Học viên cần đưa ra được các kết luận sau:

Phương pháp dạy học Tiếng Việt là một bộ phận của khoa học giáo dục nhằm giới thiệu lí thuyết dạy học Tiếng Việt với tư cách là tiếng mẹ đẻ và với tư cách là ngôn ngữ thứ hai.

Đối tượng: phương pháp dạy học Tiếng Việt nghiên cứu quá trình dạy học tiếng Việt, tức là hoạt động dạy học Tiếng Việt, đó cũng chính là quá trình nắm tiếng Việt - nghe, nói, đọc, viết tiếng Việt - trong điều kiện học tập.

Để cụ thể hoá đối tượng của phương pháp dạy học Tiếng Việt, cần phân giải quá trình dạy học này, đi vào xét từng yếu tố: môn học tạo thành nội dung trí dục, hoạt động dạy của thầy và hoạt động học của trò.

Nhiệm vụ: Nhiệm vụ của phương pháp dạy học Tiếng Việt là tối ưu hoá quá trình dạy học Tiếng Việt góp phần thực hiện mục tiêu đào tạo của nhà trường. Cần phân biệt nhiệm vụ của phương pháp dạy học Tiếng Việt với tư cách là một khoa học và với tư cách là một môn học trong nhà trường sư phạm.

Với tư cách là một khoa học, phương pháp dạy học Tiếng Việt có nhiệm vụ:

- Xây dựng cơ sở phương pháp luận cho phương pháp dạy học Tiếng Việt.
- Xây dựng lí thuyết về môn học Tiếng Việt ở trường Tiểu học.
- Xây dựng lí thuyết về phương pháp dạy học môn Tiếng Việt.

Với tư cách là một môn học trong nhà trường sư phạm, phương pháp dạy học Tiếng Việt có nhiệm vụ:

- Cung cấp những kiến thức cơ bản về dạy học môn Tiếng Việt.
- Rèn luyện những kĩ năng cơ bản về dạy học Tiếng Việt.
- Bồi dưỡng tình cảm nghề nghiệp đạo đức, phẩm chất của người giáo viên dạy Tiếng Việt.

Nội dung cụ thể

I. Định vị phương pháp dạy học Tiếng Việt trong hệ thống các khoa học sư phạm

Để trả lời được câu hỏi Phương pháp dạy học Tiếng Việt là gì, cần định vị phương pháp dạy học Tiếng Việt trong hệ thống các khoa học Sư phạm.

Việc trình bày các vấn đề cơ bản của phương pháp dạy học Tiếng Việt như một khoa học là cần thiết. Trước hết nó bắt đầu bằng chính thuật ngữ “phương pháp”. Trong tiếng Việt, thuật ngữ “phương pháp” được dùng với những nghĩa rộng, hẹp khác nhau. Thứ nhất, “phương pháp” được dùng với nghĩa là “phương pháp luận” chỉ hệ thống quan điểm, cách thức nghiên cứu của một khoa học nào đó, ví dụ nói: “phương pháp luận biện chứng mácxít là cơ sở của mọi khoa học”. Thứ hai, “phương pháp” được dùng với nghĩa là khoa học về phương pháp giảng dạy mà nhiều tài liệu gọi là “lí luận dạy học bộ môn”; “giáo học pháp bộ môn” hoặc “phương pháp luận dạy học bộ môn”. Thứ ba, “phương pháp” được dùng với nghĩa hẹp hơn, chỉ cách thức tác động lẫn nhau giữa thầy và trò dưới sự chỉ đạo của thầy, hướng đến đạt mục đích học tập. ở đây, chúng ta đang dùng thuật ngữ “phương pháp” với nghĩa thứ hai.

Với tư cách là một khoa học, phương pháp dạy học Tiếng Việt được xem là một bộ phận của Khoa học Giáo dục (ở đây thuật ngữ “Khoa học Giáo dục” được hiểu theo nghĩa rộng, có tác giả gọi là “khoa học sư phạm” hay “sư phạm học”), là một hệ thống lí thuyết dạy học Tiếng Việt với tư cách là tiếng mẹ đẻ và với tư cách là ngôn ngữ thứ hai. Phương pháp dạy học Tiếng Việt bao gồm việc dạy tiếng Việt cho nhiều đối tượng khác nhau: dạy tiếng Việt cho người bản ngữ, cho người dân tộc, dạy tiếng Việt trước tuổi học, ở trường phổ thông (tiểu học, trung học), ở trường cao đẳng và đại học...

Có thể định vị phương pháp dạy học Tiếng Việt trong khoa học giáo dục như sau:

Khoa học giáo dục hiểu theo nghĩa rộng (sư phạm học) bao gồm: Lí luận dạy học, Lí luận giáo dục và Lí luận tổ chức quá trình dạy học và Giáo dục thông qua hệ thống trường học (Lí luận về trường học). Ngành Lí luận dạy học bao gồm Lí luận dạy học đại cương và Lí luận dạy học bộ môn, tức là Lí luận dạy học các môn học. Lí luận dạy học Tiếng Việt (Phương pháp dạy học Tiếng Việt) là một bộ phận của Lí luận dạy học bộ môn.

Cũng như mọi khoa học khác, phương pháp dạy học Tiếng Việt có đối tượng và nhiệm vụ riêng, có các cơ sở lí thuyết và thực tiễn, có các phương pháp nghiên cứu đặc thù của mình.

II. Phân tích đối tượng của phương pháp dạy học Tiếng Việt

Phương pháp dạy học Tiếng Việt nghiên cứu quá trình dạy học môn Tiếng Việt. Đối tượng của phương pháp dạy học Tiếng Việt là hoạt động dạy học tiếng Việt. Đó cũng chính là quá trình nắm tiếng Việt - nghe, nói, đọc, viết - trong điều kiện học tập của học sinh.

Quá trình dạy học tiếng Việt là một hệ thống trọn vẹn. Những gì tạo nên nội dung của khái niệm dạy - học cũng chính là các yếu tố cấu thành đối tượng nghiên cứu của phương pháp dạy học Tiếng Việt. Chúng bao gồm:

1. Môn học hay là sự cụ thể hoá nội dung tri thức

Môn học Tiếng Việt bao gồm hai bộ phận. Thứ nhất, đó là những kiến thức về tiếng Việt, kiến thức về hệ thống và chuẩn tiếng Việt văn hoá. Cũng như các môn học khác trong nhà trường như Toán, Tự nhiên - xã hội... môn Tiếng Việt phải cung cấp cho học sinh một số khái niệm, tri thức, phương pháp nghiên cứu để hiểu tiếng Việt. Thứ hai, đó là nội dung thực hành của môn học, các kỹ năng hoạt động lời nói; tiếp nhận lời nói (nghe, đọc) và sản sinh lời nói (nói, viết). Nội dung thứ hai này làm nên đặc thù của môn học; trong nhà trường, dạy tiếng Việt phải được xem như là dạy một công cụ giao tiếp và tư duy nhằm trang bị cho học sinh một hệ thống kỹ năng hoạt động giao tiếp bằng tiếng Việt.

2. Hoạt động dạy học của người thầy giáo

Giáo viên là chủ thể của giảng dạy. Dạy là sự tổ chức, điều khiển hoạt động học, hoạt động nhận thức của học sinh, điều khiển học sinh chiếm lĩnh nội dung dạy học, bằng cách đó mà học sinh được phát triển và hình thành nhân cách. Nghiên cứu hoạt động của giáo viên, phương pháp dạy học Tiếng Việt phải trả lời những câu hỏi cụ thể như: Giáo viên lựa chọn những phương pháp dạy học nào, tại sao lại chọn chúng, giáo viên tổ chức công việc của học sinh ra sao, giúp đỡ các em thế nào trong quá trình nắm tài liệu mới, giáo viên kiểm tra việc nắm tri thức, kỹ năng của học sinh như thế nào, giáo viên giúp đỡ học sinh yếu, bồi dưỡng học sinh giỏi ra sao...

3. Hoạt động học tập của học sinh

Đây là hoạt động với đối tượng, trong đó học sinh là chủ thể, nội dung dạy học là đối tượng. Học là quá trình học sinh tích cực, tự giác chiếm lĩnh nội dung dạy học để hình thành, phát triển nhân cách dưới sự điều khiển sự phạm của giáo viên. Trong quá trình dạy học, học sinh là nhân tố quan trọng nhất. Bởi vì, một mặt học sinh là đối tượng của quá trình giáo dục.

Mục đích của dạy học là học sinh, sự phát triển của các em, những lợi ích của các em. Mặt khác, xét trong sự hình thành của cá thể thì thầy giáo là người có trước nhưng xét theo nghĩa của khái niệm thầy - trò thì trò có trước. Chính sự có mặt của trò quyết định sự tồn tại với tư cách là thầy đích thực của những người thầy giáo cụ thể. Vì vậy, thiếu trò thì các nhân tố khác sẽ không có ý nghĩa. Cũng chính vì vậy, các chiến lược dạy học tiến bộ đều hướng tới người học, hay còn gọi là dạy học lấy học sinh làm trung tâm, lấy lợi ích của các em làm đích và tổ chức quá trình dạy học sao cho để học sinh tự “làm ra” kiến thức. Nói dạy học lấy học sinh làm trung tâm là có ý đối lập với dạy học lấy sách làm trung tâm, dạy học lấy thầy làm trung tâm – lúc này giáo viên chỉ biết theo sách hoặc chỉ biết cái gì mình biết, mình có mà không tính đến điều đó có cần cho học sinh hay không.

Hoạt động học của học sinh bao gồm những hoạt động cụ thể để chuẩn bị cho giờ học, hoạt động trong giờ học, tự học ở nhà, hoạt động ngoại khóa... Phương pháp dạy học Tiếng Việt phải nghiên cứu xem xét học sinh tiếp nhận tài liệu học tập như thế nào, các em làm việc ra sao, hoạt động trí tuệ diễn ra như thế nào, các em gặp khó khăn gì, mắc những lỗi gì và tại sao, các em hứng thú với cái gì và cái gì không gây hứng thú, số lượng, chất lượng và đặc điểm kiến thức, kỹ năng, kỹ xảo tiếng Việt của các em như thế nào. Hoạt động của trò được tiến hành dưới sự điều khiển của thầy. Hiệu quả hoạt động của trò là tri thức, kỹ năng, kỹ xảo, những phẩm chất đạo đức mà các em đạt được. Do đó, phương pháp dạy học Tiếng Việt không chỉ quan tâm đến hoạt động trực tiếp của học sinh mà còn lưu tâm đến kết quả của hoạt động đó.

Hoạt động học tiếng Việt cũng là quá trình chiếm lĩnh tiếng Việt trong nhà trường. Do đó, nghiên cứu hoạt động học tập tiếng Việt không thể tách rời với nghiên cứu con đường lĩnh hội ngôn ngữ, lời nói trong mọi biểu hiện của nó. Cũng vì vậy, phương pháp dạy học tiếng Việt nghiên cứu cả quá trình phát triển lời nói của trẻ nhỏ, thiếu niên, thanh niên, phát hiện những quy luật của quá trình đó, nghiên cứu quá trình hình thành khái niệm, kỹ năng, kỹ xảo lời nói. Không có những hiểu biết này, phương pháp không thể là một khoa học mà chỉ dừng lại ở chỉ dẫn có tính chất kinh nghiệm. Vì vậy, các nhà phương pháp không tán thành với ý kiến cho rằng việc nghiên cứu quy luật lĩnh hội lời nói chỉ là nhiệm vụ của tâm lý học chứ không phải của phương pháp.

III. Phân tích thực tế dạy học để làm rõ thế nào là lấy học sinh làm trung tâm trong giờ tiếng Việt

Khi nói dạy học lấy học sinh làm trung tâm là đặt trong thế đối lập với dạy học lấy sách làm trung tâm hoặc lấy thầy làm trung tâm.